

Подводя итог, можно сказать, что роль университетов, которые теперь считаются настоящими интеграторами образования, науки и бизнеса с целью продвижения всех этапов инноваций, коренным образом изменила жизненный цикл - от генерации идей до их коммерциализации и жизненного цикла. Кроме того, будет улучшена правовая, административная и экономическая государственная поддержка развития инноваций с целью улучшения деятельности всех элементов национальной инновационной системы: технопарков, инкубаторов, центров трансфера технологий.

Список использованных источников

1. А.К. Джусибалиева, С. Т. Окутаева. Роль государственной инновационной политики в повышении конкурентоспособности Казахстана (<https://articlekz.com/article/8081>)
2. Г.А.Садыханова. Инновации – основа технологической модернизации экономики страны. (<https://avestnik.kz/innovatsii-osnova-tehnologicheskoy-mo/>)
3. О развитие технологических парков РК (<https://bankreferatov.kz/astana/209-tehpar.html>)

УДК 338.2

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУЫН БАСҚАРУ

Ахмет Нұрбек Қуанышбекұлы

nurb7k@gmail.com

Нұр – Сұлтан қаласы, Қазақстан,

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық Университеті,

Менеджмент кафедрасы, МЖБ-33 тобының студенті

Ғылыми жетекшісі – Ғ.Амренова

Аннотация: Бұл мақалада Қазақстан Республикасында инновациялық процестерді қалыптастыру және дамыту, ұлттық экономиканың бәсекеге қабілеттілігін арттыруға және елдің экономикалық дамуына ықпал ететін инновацияларды енгізу және оларды тиімді пайдалану қарастырылады. Өндірістің түрлі салаларында және қоғамды басқару саласында жаңа идеяларды, ғылыми білімді, технологиялар мен өнім түрлерін енгізуге негізделген Қазақстан Республикасының инновациялық қызметі экономиканы дамытудың аса маңызды факторларының бірі болып табылады. Болашақта Қазақстан Республикасында бәсекеге қабілетті инновациялық экономика құру қажеттілігі. Өзіміз білетіндей ел экономикасын жақсарту үшін болашақта "Қазақстан-2050" Стратегиясында экономиканы әртараптандыру, үстем құны жоғары салаларды дамыту саясаты жарияланады, ал бұған қол жеткізу үшін жеделдетілген өнеркәсіптік инновациялық даму қабылданды.

Инновациялық экономика алдыңғы кезеңдердің жетістіктерін неғұрлым жоғары деңгейде кезең-кезеңмен сақтауға және дамытуға негізделген. Сонымен қатар, ақпарат пен білім шығармашылық ойлау үшін еңбек құралдары мен объектілері болып табылады. Үлкен әлеуметтік және экономикалық әсері бар жаңа идеялар, әдетте, ойлаудағы шығармашылықтың нәтижесі болып табылады. Қазіргі әлемде экономика көбінесе жаһандық технологиялық ілгерілеулердің әсерінен қалыптасады, оның ішінде Қазақстан да шетте қала алмайды. Ашық инновациялардың қазақстандық моделін қолданудың уақтылығы мен өзектілігі мыналардан тұрады:

- Халықаралық білім және технологиялар алмасуын жеделдету ауқымы мен қарқындылығының артуы "техноглобализм" тұжырымдамасының пайда болуына әкелді»;
- Сыртқы факторлардың, кез келген ұлттық экономиканың технологиялық дамуының рөлі күшеюде»;
- Технологияларды еларалық беру (трансферт) жаһандық экономикалық қатынастардың маңызды элементіне айналуға;
- Өзінің ең белсенді бөлігінде-патенттер мен лицензиялар саудасы-бұл соңғы жылдары халықаралық сауданың қалыпты айналымына қарағанда тезірек өсуде;

- Кооперация практикасы кең таралған, онда зерттеулер мен әзірлемелер бір елде, өндіріс басқа елде, сату үшінші елде, ал басқарушы компания төртінші елде орналасуы мүмкін;

-Техникалық прогресс, әсіресе ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, Биотехнология және нанотехнология сияқты салаларда экономикалық даму, халықтың әлауқаты мен өмір сүру сапасы, қоршаған ортаны қорғау проблемаларын шешу мүмкіндіктерін едәуір кеңейтті;

- Жаһандану жаһандық цифрлық алшақтықты жоюдың жаңа жолдарын ашады, көптеген елдер жаңа технологияларға қол жеткізудің және оларды қолданудың кең арналарын алуда;

-Технологиялық даму географиясы, тек өнеркәсіпті дамыған елдерді қамтитын технологиялық көшбасшылар тобы әлемнің бірқатар дамушы елдеріне кіре бастайды, технологияларды дамытудың жаңа орталықтары мен желілері пайда болады;

- Жаһандық өндірістік тізбектерді, өнеркәсіптік өндірістің жаһандық көші-қон орталықтарын құру және осы ғылыми-зерттеу орталықтарының кейінгі қозғалысы Жаһандық инновациялық-технологиялық сектордың дамуын анықтайды;

- Бұл өзгерістердің басты қозғаушы күші трансұлттық корпорациялар болып табылады.

[1]

Ашық инновация-бұл нақты басқаруды қажет ететін жаңа бизнес тұжырымдамасы. Ашық инновация теориясы-бұл инновациялық менеджменттегі эволюциялық қадам, компаниялардың ішкі ортасына бағытталған постиндустриалды тәсіл, ол көбінесе қолданыстағы зерттеулердің қайталануына және ресурстарды ысырап етуге және жоғалған пайдаға әкеледі. Әдебиеттегі бұл тәсіл "жабық инновация" деп аталады.

Таңдалған зерттеу тақырыбының өзектілігі ашық инновация моделін қолданудың негізгі элементі ретінде басқарудың рөлі мен мәнін анықтауда көрінеді. Сондықтан Қазақстанда ашық инновацияларды тиімді басқару үшін басқарушылық тәсілді зерделеу қажет. 2020 жылғы қорытынды рейтингте 131 ел бағаланған инновациялар деңгейі бойынша Қазақстан 77-орынды иеленді. ҚР индексі 28,6 -ны құрады. Бұл көрсеткіш Қырғызстанға қарағанда көп, бірақ Ресей, Армения және Беларусь сияқты ЕАЭО елдеріне қарағанда аз. [2]

Кесте – 1. Инновациялар индексі бойынша әлем елдерінің рейтингі

Рейт инг	Елдер	Инновациялық индексі
1	Швейцария	66.1
2	Швеция	62.5
3	АҚШ	60.6
4	Британия	59.8
5	Нидерланды	58.8
6	Дания	57.5
7	Финляндия	57.0
8	Сингапур	56.6
9	Германия	56.5
10	Оңтүстік Корея	56.1
...	...	...
77	Қазақстан Республикасы	28.6

Ескерту: [2] дерек көзі негізінде құрастырылған

Қазіргі жағдайда инновациялық процестерді дамыту кәсіпорындар мен жалпы халық шаруашылығы қызметінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Жаңа технологияларды әзірлеу және енгізу, инновациялық қызмет кәсіпорынның да, экономиканың да бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етудің негізгі факторларының бірі болып табылады. Ұлттық экономика (немесе кәсіпорын) өндірілетін тауарлар мен көрсетілетін қызметтерді үнемі жетілдіріп отыру, жаңа бағыттарды дамыту шартымен нарықта табысты бәсекеге түсе алады.

Өйткені, әлемдік даму тенденциясы ғылыми-техникалық прогрестің әсерінен ірі өнеркәсіптік корпорациялар құрылып, әлемдік нарықтың ауқымы кеңейде. Осы объективті процестердің нәтижесінде мемлекетаралық деңгейде бәсекелестік күшейеді. Бұл мақалада зерттеудің теориялық әдістері қолданылады. Олар бақылау, есептеу және өлшеу, сипаттамадан тұрады. Зерттеудің қорғаныс әдісі де қолданылады, ол аналитикалық жалпылауда көрінеді. Бір пікірден екіншісіне ауысуда көрінетін нәрсе эмпирикалық шындықты пайдаланбай ойлау процесінде жүзеге асырылады. Жаһандану жағдайындағы бәсекелестік Ұлттық экономика әлемнің жетекші индустриалды елдерінің трансұлттық корпорацияларымен өткір күресте бәсекеге қабілетті болған кезде ғана соңғысының сын-қатерлеріне жауап бере алады. Осылайша, қолда бар деректер бойынша, "Үлкен жетілік" елдері жоғары технологиялық өндірістің 90% - ын және әлемдік кірістің 83% - ын иеленеді. Елдерді 3 топқа жіктеу теориясы пайда болды. Бірінші топқа инновацияларды енгізетін жаңашыл елдер кіреді, екінші топқа инновацияларды өз мүдделері үшін пайдаланатын елдер кіреді, ал үшінші топқа инновациялар мен техникалық прогрестің белгілі процестерін пайдаланатын елдер кіреді. [3]

XXI ғасырдағы экономикалық дамудың сипаты инновацияның даму факторы ретінде өсіп келе жатқан маңыздылығын көрсетеді, ал әлемдік экономиканың даму перспективалары инновациялық экономиканың қалыптасуымен байланысты. Инновациялық экономиканың тән белгілері:

- білімнің экономикалық құндылығын тану;
- білімді практикалық қолдануға бағдарлау;
- арнайы қаржы институттары мен құралдарының болуы;
- дамыған инновациялық инфрақұрылым;
- инновацияларды қолдау тетіктерінің үйлестірілген жүйесі;

- білімнің қоғам дамуының әлеуметтік проблемаларымен байланысы. Инновациялық экономиканың қалыптасуы мен дамуы макро-және микроэкономикалық деңгейде басқаруға тиісті кәсіби көзқарасты қажет ететіні анық. Бұл тәсіл Инновациялық менеджмент болып табылады. [4]

"Инновациялық қызметті мемлекеттік қолдау туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 1-бабы экономикалық және әлеуметтік салаларға енгізу экономикалық тиімді және (немесе) әлеуметтік маңызы бар болып табылатын зияткерлік меншік объектісі болып табылатын ғылыми-техникалық қызметтің нәтижесі ретінде инновацияны білдіреді [5]. Біздің еліміздегі инновациялық менеджмент Қазақстан Республикасы Президентінің 2003 жылғы 17 мамырдағы N 1096 Жарлығымен бекітілген 2003 жылы Қазақстан Республикасының индустриялық – инновациялық дамуының 2003-2015 жылдарға арналған стратегиясын қабылдаумен неғұрлым белсенді дами бастады. және одан әрі Қазақстан Республикасын үдемелі индустриялық-инновациялық дамыту жөніндегі 2015-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламаның негізгі мақсаты шикізаттық бағдардан кетуге ықпал ететін экономика салаларын әртараптандыру, сервистік-технологиялық экономикаға ұзақ мерзімді көшу үшін жағдайлар дайындау есебінен елдің тұрақты дамуына қол жеткізу болып табылады. Бұл ретте инновациялар ұлттық экономиканың бәсекеге қабілеттілігін айқындайтын негізгі фактор ретінде айқындалады. Экономика мен қоғамның одан әрі серпінді дамуы үшін инновацияларды толыққанды пайдалану мемлекет мақсатты инновациялық саясат жүргізген кезде мүмкін болады.

Сурет – 1. Инновациялық процесстерді қолдаудың аймақтық институттары
Ескерту: [4] дерек көзі негізінде құрастырылған

Бағдарлама біздің еліміз үшін үлкен тарихи маңызы бар оқиға болып табылады, өйткені ол жаңартылмайтын табиғи "қоймаларды" кеңінен пайдаланудан, экономиканың шикізаттық бағдарынан білім мен зияткерлік әлеуетке негізделген жаңа экономикаға шешуші бетбұрыс болып табылады. Қазіргі заманғы экономикалық саясаттың өзегі мемлекеттің 2050 жылға дейінгі бас желісін, мақсаттары мен әлеуметтік – экономикалық дамуын айқындайтын "Қазақстан-2050" стратегиясында баяндалған ел экономикасын трансформациялаудың стратегиялық бағыты болып табылады. Технологиялық парадигмалар мен технологиялық траекториялар ұғымдары инновацияны эволюциялық процесс ретінде түсіндіру және білім құрылымында және технологиялық білімді жинақтау тәсілдеріндегі инварианттарды түсіну, сонымен қатар технологиялық прогрестің әртүрлі салалары мен әртүрлі кезеңдерін ерекшелігін орталық болып табылады. Қазақстан үшін халықаралық нарықтардағы бәсекелестіктің күшеюі және қарқынды даму, әлемдік нарықтарда озық инновациялық технологияларды енгізу, сондай-ақ жобалау-бағдарланған нарықтық экономиканың басымдығы жағдайында Қазақстан Республикасын үдемелі индустриялық-инновациялық дамытудың 2020-2024 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын тиімді іске асырудың маңыздылығы белсенді жүзеге асырылуда. [5]

Қорытындылай келе, егер Қазақстан жаңа әлемдік нарықтарға шығуды жоспарлап отырса, онда бұл мүмкіндікті қамтамасыз ететін әрине экономиканың инновациялық өсу, өйткені инновациялар жаңа тауарлар жасауды, сонымен бірге нарықтар құруды және олармен айналысуды көздейді. Нарықтарды құру және оларда жетекші орын алу қатаң бәсекелестігі бар қолданыстағы нарықтарда орнығуға қарағанда әлдеқайда оңай. Осылайша, еліміз жаһандық инновациялық дамудың шетінде болмас үшін ХХІ ғасырдың инновациялық өркениетін қалыптастыру тұрғысынан 2050 жылға дейінгі кезеңге арналған кеңейтілген, жан-жақты, пәнаралық инновациялық даму стратегиясы болуы керек деген қорытынды жасауға болады. Бұл ретте, әлемдік инновациялық экономика құрудың жаһандық үрдістерін ескере отырып,

инновациялық секторды дамыту перспективасында осы экономиканы және тұтастай алғанда инновациялық өркениетті қалыптастыратын шет елдердің тәжірибесіне ерекше назар аудару қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Birkinshaw, J., Hamel, G. and Mol, M.J. (2008) «Иновации в управлении», Академия управления обзором, vol. 33, вып. 4, pp. 825-45
2. Сабден О., Иновационная экономика: монография. – Алматы: ID «Эксклюзив», [Иновационная экономика: монография. – Алматы: Издательский дом «Эксклюзив»]. 2008. – 492 с
3. Freeman C. The National Systems of Innovations in historical perspective. In Cambridge journal of economics. London, 1995, p. 5-24.

УДК 338.2

ӨНДІРІСТІК САЛАДАҒЫ КӘСІПКЕРЛІКТІҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘЛЕУЕТІ

Әбілда Әсем Даниярқызы

asemaabildaa@gmail.com

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық Университеті,
«Мемлекеттік және жергілікті басқару» мамандығы 3 курс студенті
Ғылыми жетекші – Б.Исабеков

Аңдатпа

«Біз «білім, ғылым, инновациялар» үштігібилеген постиндустриялық әлемге қарай жылжыпкелеміз», -деп Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев айтпақшы, біздің әрбір аймағымыздың,әрбір өндірістік саладағы кәсіпкерліктің жаңашылдыққа,алдыға жылжуы экономикалық әлеуеті мықты, бәсекегеқабілетті, халықаралық беделі зор қуатты мемлекетқұруға ұмтылуы деп есептеймін. Бұл мақалада өндірістік саланы дамыту,кәсіпкерліктің қазіргі заман талабына сай жаңаруы айтылады.Яғни,шетел тәжірибелерін және ғалымдар ойын ұштастыра отырып өндірістік саланы дамыту туралы ақпараттар қалыптастырылған.

Кілт сөздер: инновация,өндіріс,кәсіпкерлік,әлеует,ұлттық экономика,ресурстар,ішкі мүмкіндік.

Инновациялық әлеует терминін анықтауда ғалымдардың әр түрлі көзқарастары мен осы саладағы кешендік әдістемелік зерттеулердің болмауы қиындық туғызады. «Инновациялық әлеует» ұғымының мәнін ашуды оның «инновация» және «әлеует» секілді құрамдас категориялары арқылы жүзеге асырған жөн.

XX ғасырдың 70-ші жылдың соңы мен 80-ші жылдың басында әлеует ұғымының түрлі аспектілері, олардың қоғамдағы және экономикалық жүйедегі рөлі, әлеуетті пайдаланудың тиімділігі және т.б. жайында кең ғылыми пікірталас орын алды. Көптеген жұмыстарда әлеуетті бағалау мәселелерін зерттеудің маңыздылығы, және әлеует ұғымын анықтаудың елеулі ерекшеліктері, оның мәні, құрамы, басқаэкономикалық категориялармен ара қатынасының маңыздылығы атап өтілді.

Беделді басылымдардың бірі – Britannica энциклопедиясының «қоғам әлеуеті» түсінігіне арналған мақаласында, әлеует берілген нәтижеге қол жеткізуге бағытталған адам білімі мен түсінігінен тұратындығы ерекше атап өтілген. Осылайша, әлеует, ең алдымен, ресурстарды анықтаумен байланысады (қоғамға қатысты – адам ресурстары-мен).

«Әлеует» терминінің этимологиялық мағынасы латынның қуат, күш, мүмкіндік, қабілеттілік, жасырын түрде және белгілі біржағдайларда пайда болуға қабілетті деген сөзінен шыққан. Үлкен Совет энциклопедиясында «әлеует» термині «құрал, қорлар, қолда бар және мобилизациялануы мүмкін іс-әрекеттерге келтірілген,жоспарды жүзеге асыру үшін, белгілі бір